

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Antiquae Lectionis Tomus ...

In Qvo Plvra Qvam XX. Antiqua monumenta, nunquam edita

Canisius, Heinrich

Ingolstadii, 1602

VI. Qvomodo Profectvs sit ad Pommeranos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64160](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64160)

quod ad tale negotium, suo vti dignaretur ministerio. Habito igitur Chori & Cleri sui consilio; missis ad Apostolicam sedem legatis, pro petenda licentia, benedictione, atque obedientia, venerandæ memoriæ domini HONORII Pape huic grauiissimæ sarcinæ humerum deuotè applicuit. Sed quia terram POMMERANORVM, fama ferente, opulentam audiuerat, & egenos siue mendicos penitus non habere, sed vehemèter aspernari, & iam dudum quosdam seruos Dei prædicatores egenos ac censu tenues, propter inopiam contempnissse, quasi nõ pro salute hominum, sed pro sua necessitate releuanda, officio insisterent prædicandi; studiosè procurauit, vt non solum illis non indigēs, verum etiam opulentus appareret, nec opes eorum sibi, sed ipsos potius velle Deo lucrari. Assumptis ergò Clericis idoneis, & eisdem ad iter abundè procuratis, Missales, aliosque libros & calices cum indumentis sacerdotalibus, & alia quæque altaris vtensilia, quæ in gente pagana subito non posse inuenire sciebat, prouida liberalitate secum fecit portari, ne sine instrumento agricola fidus in agrum domini sui exire videretur. Vestes quoque & pannos preciosos aliaque donaria, nobilibus ac diuitibus apta, Euangelista simplex & prudens in viam portauit Euangelium ne fortè indigentia causa, prudens videretur euangelizare: sed nouellæ plantationi sua potius conferre, quam illius appetere.

QVOMODO PROPECTVS

sit ad Pommeranos.

PARATIS ergo omnibus quæ profecti- VI.
 onem erant necessaria, proxima die post fe-
 um sancti GEORGI martyris, salutato clero
 Aaa 3 & po-

& populo suo, tamquam hoc opere viam sanctificaret, duas Ecclesias vnam in LVCHENBERGE, & alteram in VOHENDREERE consecrauit. Hinc transit nemore BOHEMICO venit ad CLADRIM Cœnobium, CLVNIACENSIS ordinis; vbi honorificè susceptus, dedicauit Ecclesiam in honore sancti NICOLAI. Ibi etiam quasdam sorores velauit, quarum vnam nomine RICHAM amarissimè flentem, blandè consolatus est, dicens, Noli flere filia, quia secura esto, quia in die iudicij ego animam tuam, sponso tuo domino nostro Iesu Christo consignabo. In huius promissionis argumentum, post multa annorum curricula, in anniuersario depositionis Beati OTTONIS die, defuncta est. A CLADARIM digrediens, peruenit BRAGAM, inde per SAGISCHAM in ALBE fluminis ripa sitam Ecclesiam, ad castrum ducis Boemici, quod MILEETAM dicunt, vbi à duce ipso susceptus & donis honoratus est. Inde per aliud eius castrum BVRDA nomine, vsque ad VENETIAM vrbis ducis Poloniae: atque inde per tres Episcopatus Poloniae, BREZLABENSEM videlicet, & CALISSENSEM atque POZNANENSEM, vsque ad Archiepiscopatum GNEZENSEM, cum gaudio & pace conducti sunt. Omnibus illic Ecclesijs, vna salutationis forma, Episcopum suscipientibus; festiuè scilicet processions honore gaudentes, quod per loca singula, vno eodemque exultationis cantu, eius proposito alludentes, CIVES APOSTOLORVM ET DOMESTICI DEI ADVENERVNT HODIE. Et cætera quæ in illo Responserio sunt, deuote cecinerunt.

Præterea dux ipse & omnes optimates Poloniae, quasi ducentis passibus, ab vrbe GNEZNA, nudis pedibus procedentes, cum magna susceptum reuerentia principalem vsq;

vsque ad Ecclesiam conduxerunt. Dux ergo tali hospite
 latissimus & gloriosus per dies septē eius fruens præsentia,
 multa eius humanitate & benignitate, omnia etiam viæ
 necessaria solerti cura institit præparare: deditque Do-
 mino Episcopo de gente illa, tam POLONICÆ quàm
 TEVTONICÆ linguæ gnaros satellites, ad diuersa eius
 ministeria, ne quam incommoditatem per linguæ igno-
 rantiam, in gente externa pateretur. Quid dicam? currus
 & quadrigas, ordine longo, victualia & omnes sarcinas E-
 piscopi portantes, monetam quoque illius terræ liberalita-
 te contulit ingenua: nulla eos sustinens laborare inopia; sed
 neque propria expendere, ac si omne illius viæ meritum,
 suis impensis emere cogitaret. Tres etiam sacerdotes ca-
 pellanos de latere suo princeps Episcopo sociavit coadiu-
 tores verbi, & centurionem quendam PAVLICIVM no-
 mine, virum strenuum & catholicum; quietiam natu-
 rali facundia idoneus esset concionari ad populum.

Taliter à duce Poloniæ dimissi, scilicet Episcopus &
 qui cum eo erant, per castrum in extremis Poloniæ fini-
 bus transeuntes, nemus horrendum & vastum, quod
 Pommeraniam Poloniamque diuidit, intrauerunt. sed
 viam in inuio quam difficilè sit tenere, etiam illic experiri
 potuerunt. Nemus quippe hoc, nulli ante mortalium
 peruium erat, nisi quod superioribus annis dux latroci-
 nandi causa, priusquàm subegisset totam POMMERANIAM,
 festis signatisque arboribus, viam sibi exercituique suo ex-
 ciderat.

Quæ signa tenentes magna quidem difficultate pro-
 pter serpentum, ferarumque diuersarum monstra, nec
 non & gruum, in ramis arborum nidos habentium,
 colq;

tium, eosq; garritu & plausu nimis infestantium, importunitatem, simulque propter loca palustria, quadrigas & currus præpedientia vix diebus sex emenso nemore ad ripam fluminis quæ limes POMMERANIÆ est, confederunt. Dux verò POMMERANORVM aduentus eorum præsciis, cum quingentis viris occurrens, ex alia parte aquæ castra metatus est, moxq; amne transmissis, cum paucis Episcopum salutat, atq; salutatur ab illo, & quia Christianus erat, occultè autem, propter metum PAGANORVM, corde magis quam ore locutus, in amplexu Pontificis diu pèdens, alta deuocatione super viæ causa Dei clementiam collaudat, Episcopo & duce cum interprete PAVLITIO seorsum in colloquio demorantibus. cæteri qui venerant cum duce Barbari, quia Clericos aliquatùm trepidare videbant, ficto eos terrore amplius vexabant, ita, vt articulum passionis imminere metuentes, confessione & orationibus atque psalmodia domino suum commendarent agonem. Nam primo illic paganos viderunt, & qua mente dux aduenerit, nondum omnes sciebant: Sed & horror solitudinis, & loca insolita, & nuper euasi nemoris nigra densitas, & crepusculum noctis propinquæ, & hominum Barbarorum crudelis aspectus, materia eis non parui timoris erant. Nam & cultros acutissimos educentes, viuos eos excoriare aut transfigere, ac humi eos defodere vsq; ad verticem, coronasq; eorum eisdem cultris punctare ac secare minati sunt. Et alia multa genera tormentorum, rictu fremituq; eos terrentes eis imminere dixerunt. Sed cito respirauerunt, duce ipso eos placidè benignæque consolationis eulogio releuante, quodque inani pauore pulsati fuerint, vtrinque pro ioco esse cœpit. Nam vbi eis ducem ipsum aliosq; milites, qui eos terruerant, Christianos esse comperum est, paulatim quidem animose

animosè, deinde fiducialius agere, ipsosque etiam adhortari ac docere præsumperunt, quos antea vel intueri, metu percussi, non potuerunt. Ipsi ergò iam mansuescentibus, & religioni Christianæ magis magisque deferentibus, repletum est gaudio os illorum, & lingua eorum exultatione; dicebantque inter gentes, quorum Deus tetigerat corda, magnificavit dominus facere nobiscum, facti sumus latantes; quia Episcopo veniente ad eos dissoluitur dominus captiuitatem eorum, sicut soluitur glacies à sole meridiano. Episcopus igitur benè agendi semper audus, benè se venisse ominatus, donarijs ducem honorans, baculum quoque dedit, quo ille statim vsus, ipsoque incumbens, gratulabundus huc illucque ambulat, conuersusque ad milites, Qualem, ait, patrem nobis Deus dedit, & qualia patris dona, & hæc nunc quidem magis quam alio tempore gratiora? Hinc ad castra discessum est; factoque mane, dux demum qui secum venerant ductores & ministros reliquit Episcopo, mandans in tota POMMERANIA, per cuncta loca suæ possessionis, liberalia ei præberi hospitia. Christiani verò & Episcopus, transito fluuio, terram POMMERANORVM, in nomine domini, intrauerunt, & conductoribus eorum viam demonstrantibus, iter ad castrum PIRISSAM direxerunt. Dux verò ab eis ad sua negotia diuellitur.

In ipso autem itinere viculos paucos bellica vastatione & raris incolis, qui nuper se, post dispersionem recollerant, inuenimus, qui de fide Christiana conuerti, an credere vellent interrogati, humiliter pedibus aduoluuntur Episcopi, catechizari se atque baptizari postulantes. Hos ergò quasi primitias messis dominicæ, in aream domini sui messor deuotos, cum gratiarum actione componens, baptizauit illis homines triginta, fidemque sanctæ Trinitatis &

tis & Decalogum legis in numero tacite considerans, opus euangelicum, mystice à se inchoatum gauisus.

Deinde ad castrum ducis PYRISAM, vndecima hora diei propinquantes, ecce, illic hominum ad quatuor milia, ex omni priuincia confluxisse, vt erant eminus aspexerunt: erat enim dies festus Paganorum, quem lusu, luxu, cantuq; gens vesana celebrans vociferatione alta, eos reddidit attonitos. Non igitur vtile vel cautum eis visum est illa nocte, in turbam, potu læticiaq; feruentem, eos tam insolitos hospites aduenire; sed manentes, vbi fuerunt, noctem illam insomnem duxerunt; nec ignem in castris habere ausi, nec verbis ad inuicem loqui præsumserunt.

Mane verò Episcopus PAVLACIVM, & nuncios BRADIGLEZII ducis ad castrum mittit. At illi salutatis maioribus ex nomine ducum, ab eis missum nunciant Episcopum, qui fidem & religionem Christianam terræ illius debeat prædicare: atque sub eorundem autoritate mandant & suadent, vt digne ac reuerenter susceptum audiant: addentes, virum esse honorabilem, domi diuitem, & quoque in aliena terra suis opibus sufficientem; nihil illum petere, nullius egere; pro illorum salute aduenisse, non quæstus gratia. Memores sint fidei ac sponsionis, memores diuinæ vltionis & recentis exterminij, ne denuò iram Dei exasperent: orbem vniuersum Christianis legibus (viuere) se solos vniuersitati resistere non posse. At illi diu cunctabundi & diuersas excusationes molientes, indulgentiam temporis consilio petunt, non oportere dicentes, rem tam grandem subito aut inconsulte aggredi.

PAVLACIVS vero & legati astute ea dici animaduertentes, nō inquirunt tempus est productionis consilij; quod facturi

Sturi estis, facite citius, ecce iuxta est, sero intraturus erat ad vos dominus antistes, sed quia ludo & iocis occupatos audiuit, distulit intrare, in campo figens tentoria: sed vestra hoc conuenit prudentia, vt non illum despectiua dilatione contristetis, ne fortè & domini Duces se doleant super hoc iniuriatos. Et est, inquit, tam prope? Quibus, ita esse, respondentibus.

Et omnia, inquit, consilia nostra ruptum eunt. Quomodo ergo rerum conuenientia, postulat, faciamus sponte & alacres, quod facturi sumus. Nam & altissimus Deus sua nos virtute circumuentos vndique trahere videtur, Declinare non possumus, sequamur ergò trahentem ad vitam, ne reluctantes bonitati eius præcipitemur in mortem. Dij nostri, sicut apparet, Dij non sunt, contra eum nos iuuare non possunt.

Melius ergo est, vt relictis desertoribus ad verum DEVM, qui non deseruit sperantes in se, ex toto corde transeamus. Verum vbi eam sententiam tam bonam tamque salubrem diligenti retractatione probauerant, primo quidem apud se in conclaui, deinde vero cum legatis & PAVLICIO ad plenum vigorem laxiori consilio firmauerant, cum eisdem ad populum egressi, qui sicut ad festum confluerat contra morem indispersus, DEI nutu in loco manebat, nec in rus discesserat, luculenti sermonis dulcedine, multo beneuolentia capru, eos de hoc verbo allocuti sunt. Sed quid multa? mirum dictu, quam subito quam facili consensu, omnis illa multitudo populi auditis somatum verbis in eandem sese inclinauerunt.

Et quia dici audiunt, Episcopum in proximo esse, facto ingenti clamore, vt aduocetur, vniuersi rogant,

Bbb 2

quo

rogant, quo illum videre queant, & audire, antequam soluto cœtu singuli in loca sua discedant. Redeuntibus itaque PAVLICIO & legatis, abierunt quidam de castellanis cum eis ad Episcopum qui obnixa veneratione ad se illum inuitarent, salutatum ex parte Nobilium, plebisque vniuersæ, quiq; fidem facerent sine omni periculo vel iniuriæ metu eum ostendere posse; quin etiam in omnibus obaudituros se ex animo. Episcopus vero tam quieto successu rebus se promouentibus, gratias agens Deo, ad castrum se leuabat, sed ecce cum quadrigas, archicula, & saginarios eorum victualia portantes, iumenta quoque & qui cum eis veniebant eminus videre cœperunt, quasi apparatus belli suspicantes, modicum turbati sunt. re autem sicut erat recte agnita, pauore abiecto, in modum torrentis omnis populus in occursum eorum effunditur, ambiens & circumdans, ammirans & contemplans, & eos & omnia eorum vsq; ad hospitij locum eos conducendo. Fuit autem ante introitum castrî area spaciola, quam occupantes fixerunt tentoria, in eodem loco ipsis barbaris mansuete ac familiariter eos adiuuantibus & in omnibus se eis oportunos exhibentibus.

DE PRÆDICATIONE

eius in Pyriffa Ciuitate.

VII.

INTEREA VERO Episcopus Pontificali-
bus indutus monente PAVLICIO & primatibus
de loco editiori populum cupientem ore allo-
quitur interpretis; ita dicens: Benedictio do-
mini super vos, benedicti vos à domino: benedicimus &
vobis gratias referimus in nomine domini; quia grata &
iucunda & benigna susceptione nos refouistis. Et causa qui-
dem